

“Yes, we scan”

TEKSTEN: KRIS SOMERS | De grote verontwaardiging over de praktijken van de Amerikaanse inlichtingendienst NSA contrasteert fors met de wijze waarop velen zelf hun privéleven op het internet etaleren. Meer nog, wanneer sommigen sociaal laakbaar gedrag vaststellen,

zoals agressief rijgedrag of pesterijen, verspreiden ze de beelden ervan langs sociale media. De digitale revolutie roept wezenlijke vragen over de wijze waarop we met informatie omgaan. *Tertio* belicht het onderwerp vanuit politieke, ethische en juridische hoek.

“We nemen die evolutie onvoldoende ernstig”

“Privacy gaat over identiteit: ik bepaal hoe ik besta in de maatschappij. Welnu, dat recht wordt ons op sluipende wijze ontnomen.” Aan het woord is Wim Smit, theoloog en aalmoezenier in het leger. Hij vreest dat we die evolutie niet ernstig genoeg nemen.

“De mensenrechten staan centraal in de sociale leer van de kerk. Je moet daar ook iets mee doen”, poneert Wim Smit. © KS

Toen Edward Snowden van de NSA begin juni 2013 wereldkundig maakte dat de Amerikaanse inlichtingendienst massaal persoonlijke informatie verzamelde en opsloeg, kwam dit voor velen als een verrassing. Niet voor Wim Smit, die in oktober 2013 doctoreerde op een studie over de schending van burger- en mensenrechten in de strijd tegen het terrorisme. “Snowden ontsluitte wat we eigenlijk al wisten en focuste op de schaal waarop inlichtingendiensten toegang hebben tot onze persoonlijke gegevens. Uiteraard liggen deze praktijken zeer gevoelig bij het grote publiek en het gaat om meer dan onze privacy. De ethische vragen over veiligheidsbeleid gaan ook over rechten van minderheden. Hoe ver gaan we met het schenden van rechten van bijvoorbeeld mensen die wor-

den verdacht van terroristische activiteiten? Die vraag werd reeds lang voor 9/11 gesteld. Op wereldschaal is ze relevant sinds de jaren zeventig van vorige eeuw, wanneer de geschiedenis van het internationale terrorisme aanvatte met de terreurdreiging van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie (PLO) in het Israëlisch-Palestijnse

conflict. Ook de zo verguisde Amerikaanse Patriot Act (2001) (die de mogelijkheden van de Amerikaanse inlichtingendiensten enorm uitbreidde na 9/11, nvdv) was op zich een voortzetting van wetgevend werk dat al in de jaren negentig begon als reactie op een reeks aanslagen, waaronder die in Oklahoma City door Timothy McVeigh.”

Het hoofd van de NSA, Keith Alexander, verdedigt de handelingswijze van zijn dienst door erop te wijzen dat hij daardoor aanslagen heeft verijdeld.

“Veiligheidsdiensten hebben de plicht om burgers te verdedigen tegen onrecht. Het is een immense uitdaging voor hen om het kwade altijd een stap voor te zijn. De vraag is hoever je daarin gaat. Juridisch rijst er geen probleem om bijvoorbeeld telefoongesprekken af te luisteren als daar goede redenen voor zijn en als die af luisterpraktijken onderworpen zijn aan een maatschappelijke controle. Maar de GCHQ (de Britse geheime dienst, nvdv) slaat dagelijks 20.000 schijven van 1 terabyte aan gegevens op. Hoe kun je met die massa aan gegevens nog efficiënt omgaan? Zelfs indien op basis van een aantal ervan effectief een aanslag wordt verijdeld, dan nog rijst de vraag naar de proportionaliteit van dit soort praktijken.”

“Gevaar voor democratie is concreet.”

U stelt vast dat de veiligheidsbeleid een eigen discours hanteert?

“De strijd tegen het terrorisme wordt vaak geïdentificeerd als ‘de rechtvaardige oorlog’; alsof het gebruik van die term alleen al politici indekt tegen iedere vorm van kritiek. Er zijn te weinig mensen die een dergelijke *just war* retoriek kritisch ter discussie durven te stellen. Met elke nieuwe veiligheidsmaatregel krijgen mensen bovendien ingelepeld dat hun veiligheid fundamenteel bedreigd is. Dat houdt een cultuur van angst in stand. Is dat terecht? De publieke opinie kan dat moeilijk inschatten. Ze stapte bijna vanzelf mee in een opbod van angst en veiligheidsdenken.” ▶

